

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 2 สิงหาคม 2534

เวียดนามกับการไล่กวาดเศรษฐกิจไทย

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสำคัญในพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม และรัฐบาลเวียดนาม นับตั้งแต่ปลายเดือนมิถุนายน 2534 เป็นต้นมา สะท้อนให้เห็นว่า เวียดนามมีอาจแข็งขันแนวโน้มที่กำลังเกิดขึ้นในระบบโลกได้ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นไปเพื่อเกื้อกูลให้เวียดนามสามารถปรับนโยบายเศรษฐกิจไปสู่แนวทางเสรีนิยม ปรับนโยบายการต่างประเทศเพื่อฟื้นฟูสัมพันธภาพกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และปรับแนวนโยบายเกี่ยวกับกัมพูชาเพื่อรอรับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากต่างประเทศด้วยความราบรื่นมากขึ้น

ในการประชุมสมัชชาสามัญที่ 7 ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ระหว่างวันที่ 24-27 มิถุนายน 2534 ที่ประชุมอนุมัติให้นายเหงียนวันลินห์ (Nguyen Van Linh) ลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรคด้วยเหตุผลด้านสุขภาพ ขณะเดียวกัน ก็มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการกรมการเมือง (politburo) โดยมีผู้พ้นจากตำแหน่งรวม 7 คน จากจำนวนกรรมการ 12 คน คนสำคัญที่ต้องพ้นตำแหน่งในคราวนี้ได้แก่ นายเหงียนโค๊ท (Nguyen Co Thach) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายไหมจิโธ (Mai Chi Tho) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นายเหงียนดักตัม (Nguyen Duc Tam) ประธานคณะกรรมการจัดตั้งของพรรคฯ (Organisation Committee) และนายโวซิงก (Vo Chi Cong)

คณะกรรมการกรมการเมืองชุดใหม่ประกอบด้วยนายโดมุย (Do Muoi อายุ 74 ปี) ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรค นายเลอดักอัน (Le Duc Ahn อายุ 71 ปี) เป็นหมายเลขสอง และนายโววันเกียด (Vo Van Kiet อายุ 49 ปี) เป็นหมายเลขสาม ขณะเดียวกันก็มีการแต่งตั้งกรรมการหน้าใหม่ที่น่าสนใจได้แก่ นายฟานวันไค (Phan Van Khai, อายุ 58 ปี) ประธานคณะกรรมการวางแผนแห่งรัฐ นายบุยเทียนงิ (Bui Thien Ngo อายุ 62 ปี) นักเศรษฐศาสตร์ซึ่งจบการศึกษาจากสหภาพโซเวียต นายเหงียนดักบิน (Nguyen Duc Binh) อายุ 64 ปี ผู้อำนวยการ Ngyen Ai Quoc Institute และนายนองดักมาน (Nong Duc Mahn อายุ 51 ปี) ตัวแทนชนกลุ่มน้อยในเวียดนาม การที่มีผู้นำอายุน้อยเข้าไปอยู่ในคณะกรรมการกรมการเมืองมากขึ้น ทำให้อายุเฉลี่ยของผู้นำทางการเมืองของเวียดนามลดลงจาก 71 ปี เหลือ 64 ปี

ในเมื่อมีการเปลี่ยนตำแหน่งในกรมการเมือง ก็จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งในรัฐบาลเวียดนามด้วย เมื่อนายโดมุยขึ้นไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรค ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็ตกแก่นายโวกวันเกียต เมื่อนายเลอดักอันขึ้นไปเป็นบุรุษหมายเลขสองในกรมการเมืองก็ต้องสละตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหม ซึ่งเป็นที่คาดกันว่า นายโดนคู (Doan Khue อายุ 68 ปี) เลขาธิการทหารซึ่งอยู่ในกรมการเมืองด้วย จะดำรงตำแหน่งแทน โดยที่นายบุยเทียนโงอาจมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมหาดไทยแทนนายโหมจิว ซึ่งพ้นจากตำแหน่งไป อย่างไรก็ตาม ไม่เป็นที่แน่ชัดว่า ผู้นำเวียดนามคนใดจะมาแทนที่นายเหงียนโค๊กกึนในตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศ เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่า ผู้นำเวียดนามที่เชี่ยวชาญการต่างประเทศหาทำยาได้ยาก

การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งรัฐมนตรีและการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจในการบริหารมากขึ้นเป็นปฏิบัติการประชุมสำคัญในการประชุมสภาประชาชน (National Assembly) ซึ่งเริ่มประชุมมาแต่วันที่ 27 กรกฎาคม 2534 และจะใช้เวลาประชุมประมาณ 2 สัปดาห์ ประธานาธิบดีโวกซิงกได้รายงานต่อสภาประชาชนความตอนหนึ่งว่า เวียดนามกำลังพัฒนาไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ซึ่งอาศัยกลไกราคา และการจัดการโดยรัฐตามแนวทางสังคมนิยม

สุนทรภพของประธานาธิบดีโวกซิงก ประกอบการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำทางการเมืองของเวียดนามในช่วงเดือนเศษที่ผ่านมา ทำให้เชื่อได้ว่า เวียดนามกำลังเดินสู่แนวทางเศรษฐกิจเสรีนิยมมากยิ่งขึ้น นายโดมุยเลขาธิการพรรคคนใหม่แม้จะเคยมีบทบาทล้มล้างระบบทุนนิยมในเวียดนามได้หลังจากที่สงครามปลดแอกยุติลงในปี 2518 แต่เมื่อขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี 2531 ก็มีบทบาทสำคัญในการหันเหเวียดนามไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด นายโวกวันเกียต นายกรัฐมนตรีคนใหม่ก็เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบาย "ดอยหม่อม" (doi moi) หรือการปฏิรูปเศรษฐกิจ ซึ่งเวียดนามปรับตามนโยบายเปเรสตรอยก้าของสหภาพโซเวียตมาแต่ปี 2529 นายฟานวันไค ผู้ซึ่งคาดว่าจะมาดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีก็เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนามยุคปัจจุบัน และท้ายที่สุด นายฟานวันเทียม (Phan Van Tiem) ผู้ซึ่งคาดว่าจะมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีการคลัง แม้จะมีได้มีตำแหน่งในกรมการเมือง แต่ก็เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมมาตั้งแต่ปี 2532 จนได้รับการยกย่องจากเจ้าหน้าที่ธนาคารโลก

การละทิ้งแนวทางสังคมนิยมของสหภาพโซเวียตและบรรดาประเทศต่างๆ ในยุโรปตะวันออก ประกอบกับประสบการณ์ความล้มเหลวของเวียดนามในการดำเนินนโยบายตามแนวทางสังคมนิยม ทำให้เวียดนามจำเป็นต้องค่อยๆ ละทิ้งแนวทางสังคมนิยมที่ละเล็กละน้อย จุดหักเหที่สำคัญก็คือ การประกาศใช้นโยบายดอยหม่อมในปี 2529 แต่ความขัดแย้ง

ด้านอุตสาหกรรมทางการเมืองในหมู่ผู้นำเวียดนาม ทำให้การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในแนวทางเสรีนิยมเต็มไปด้วยความยากลำบาก

เวียดนามจะสามารถเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไปได้ก็ต่อเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (infrastructure) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริการสาธารณูปโภคต่างๆ หากปราศจากโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ ระบบเศรษฐกิจเวียดนามจะไม่สามารถรองรับการลงทุนจากต่างประเทศได้ ธนาคารโลกเสนอประมาณการว่า เวียดนามจำเป็นต้องมีการลงทุนจากต่างประเทศอย่างน้อยปีละ 250 ล้านดอลลาร์อเมริกัน จึงจะสามารถจำเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนได้ แต่เวียดนามก็ไม่สามารถแสวงหาเงินลงทุนจากต่างประเทศได้มากเท่าที่ต้องการ อุปสรรคอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับสหรัฐอเมริกา รัฐบาลอเมริกันยังคงมีนโยบายห้ามชาวอเมริกันค้าขายกับเวียดนามหรือเข้าไปลงทุนในเวียดนาม และแสดงเจตนาชัดเจนอย่างแจ่มชัดว่า ตราบเท่าที่เวียดนามยังไม่กระตือรือร้นในการผลักดันให้มีสันติภาพในกัมพูชา สหรัฐอเมริกาจะยังไม่สถาปนาสัมพันธภาพกับเวียดนามอย่างเป็นทางการ นโยบายของรัฐบาลอเมริกันในเรื่องนี้นับเป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้เวียดนามไม่สามารถฟื้นตัวทางเศรษฐกิจเท่าที่ควร เวียดนามไม่สามารถกู้เงินจากธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้ เพราะสหรัฐอเมริกาใช้อำนาจยับยั้งการให้เงินกู้ขององค์การระหว่างประเทศทั้งสองนี้

ความจำเป็นเร่งด่วนในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ประกอบกับแรงกดดันทางอ้อมจากสหรัฐอเมริกา ทำให้เวียดนามจำต้องปรับเปลี่ยนนโยบายเกี่ยวกับกัมพูชา และเพื่อที่จะสถาปนาสันติภาพในกัมพูชาอย่างมีประสิทธิภาพ เวียดนามจำต้องหรือฟื้นฟูสัมพันธภาพกับสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่การสร้างความสัมพันธ์กับจีนแผ่นดินใหญ่จะไม่สามารถเป็นไปไม่ได้ หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงตัวรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนาม เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่า นายเหงียนโค๊กมินนโยบายเป็นปรปักษ์ต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน ความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจและนโยบายการเมืองระหว่างประเทศของเวียดนามนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งในกรมการเมืองในเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา และนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งรัฐมนตรีซึ่งสภาประชาชนกำลังพิจารณาอยู่ในขณะนี้ การลี้ภัยอำนาจทางการเมืองของนายเหงียนโค๊กมินเป็นเรื่องที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้

ผู้นำเวียดนามตั้งเป้าหมายไว้ว่า ระบบเศรษฐกิจเวียดนามจะสามารถไล่กวดเศรษฐกิจไทยได้ทันในขนาดต้นใกล้ ข้อมูลจากธนาคารพัฒนาเอเชียช่วยให้เราทราบว่า การสะสมทุนถาวรเบื้องต้น (gross fixed capital formation) ของเวียดนามอยู่ในระดับไม่เกิน 10% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ซึ่งนับว่าต่ำมาก ใช้จ่ายของรัฐบาลเวียดนามในปี 2533 ตกประมาณ 20% ของ GDP ในขณะที่รายได้จากภาษีอากรมีเพียง 5.2% ของ GDP

รัฐบาลเวียดนามต้องพึ่งพิงเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศในการจุนเจือการใช้จ่ายของรัฐบาลประเทศที่ให้เงินช่วยเหลือแก่เวียดนามมากที่สุดก็คือ สหภาพโซเวียต แต่ความผันผวนทางการเมืองและเศรษฐกิจในสหภาพโซเวียตทำให้เวียดนามมั่นใจยิ่งขึ้นว่า เวียดนามมีโอกาสพึ่งพิงสหภาพโซเวียตต่อไปอีกได้ และนี่ก็เป็นเหตุปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้เวียดนามจำต้องปรับเปลี่ยนนโยบายทั้งหมด

ในปี 2533 รายได้ประชาชาติต่อหัวของเวียดนามตกประมาณปีละ 200 เหรียญอเมริกัน ในขณะที่รายได้ประชาชาติต่อหัวของไทยเท่ากับ 1,468 เหรียญอเมริกัน แตกต่างกันมากกว่า 7 เท่า แม้จะสมมติให้อัตราการจำเรียดเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยอยู่ในระดับปีละ 4% และเวียดนามปีละ 8% เวียดนามก็ยังคงต้องใช้เวลากว่า 50 ปี จึงจะไล่กวดไทยทัน (*The Economist*, July 6-12, 1991)

หนทางเดียวที่เวียดนามจะไล่ทันไทยในช่วงเวลาอันรวดเร็วขึ้นก็คือ การภาวนาให้เกิด รสช.2 ขึ้นในประเทศไทย และผู้นำฝ่ายทหารขึ้นมาเป็นรัฐบาล โดยกุมบังเหียนทางเศรษฐกิจเสียเอง